

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра прикладної психології та логопедії**

Затверджено
Вченою радою БДПУ
Протокол № 11
« 30 » березня 2017 р.
Голова вченої ради, ректор

_____
І.Т. Богданов

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
з дисципліни
«Логопедія з корекційними методиками»

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 016 Спеціальна освіта

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст програми	5
3. Критерії оцінювання	14
4. Список рекомендованої літератури	16

1. Пояснювальна записка

Мета фахового вступного випробування для вступу на здобуття освітнього ступеня магістр: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання за освітнім ступенем бакалавра або освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліст з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору абітурієнтів на навчання за освітнім ступенем магістр спеціальності 016 Спеціальна освіта в межах ліцензованого обсягу спеціальності.

Форма фахового випробування - тестування.

Тест – це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із 100 завдань, з яких – 95 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (самостійна відповідь на питання, на визначення термінологічних понять та інших форм творчої роботи).

Приклад тестового завдання

1. Первинним дефектом при дислалії є:

- 1) вади звуковимови;
- 2) порушення складової структури мовлення;
- 3) загальне недорозвинення мовлення;
- 4) порушення лексико-граматичного рівня мовлення.

98. Складіть перелік педагогічних заходів, необхідних для профілактики мовленнєвих порушень (у дітей від 3-х до 4-х років).

Вимоги до відповіді абітурієнта

Під час співбесіди абітурієнт повинен показати:

а) чітке знання визначень мовленнєвих порушень, їх механізмів, симптоматики, чинні сучасні класифікації мовленнєвих порушень; знання логопедичних термінів, психолого-педагогічних понять, формулювань ознак порушень мовлення, передбачених програмою, вміння доводити їх;

б) знання про методи та прийоми логопедичного обстеження та корекційного впливу, корекційного та відновлювального навчання; теоретичні знання, практичні вміння та навички, необхідні для діагностики мовленнєвих вад;

в) знання характеристики історичних та сучасних теоретичних підходів до вивчення мовленнєвих порушень;

г) наявність логопедичних вмінь і навичок, передбачених державними стандартами, вміння застосовувати логопедичні поняття, методи і факти при розв'язування практичних ситуацій;

д) вміння давати історичну оцінку сучасного стану проблеми різних мовленнєвих розладів; необхідність системного комплексного підходу до аналізу, подолання і попередження вад мовлення у дітей;

е) вміння діагностувати мовленнєву та немовленнєву симптоматику в структурі порушень мовленнєвої діяльності у дітей із загальним недорозвиненням мовлення, дизартрією, алалією та афазією в межах програми випробування;

ж) володіння методами корекційно-виховної та відновлювальної роботи при різних за етіологією та механізмами порушеннях мовлення.

2. Зміст програми

«ЛОГОПЕДІЯ З КОРЕКЦІЙНИМИ МЕТОДИКАМИ»

Загальні теоретичні основи логопедії як науки.

Логопедія як спеціальна педагогічна наука. Предмет і об'єкт логопедії. Теоретичні і практичні задачі логопедії. Мовленнєва норма і порушення мовлення. Взаємозв'язок логопедії з науками психолого-педагогічного, медико-біологічного і лінгвістичного циклів.

Методологічні основи логопедії.

Загально дидактичні та специфічні принципи логопедії. Методи логопедії: організаційні, емпіричні, математико-статистичні, інтерпретаційні. Статистичні данні про мовленнєві порушення, їх значення для розвитку теорії та практики логопедії.

Етіологія порушень мовлення.

Сучасні уявлення про причини мовленнєвих порушень. Дослідження етіології мовленнєвих порушень у роботах науковців. Причини мовленнєвих порушень за класифікацією М. Хватцева: органічних (анатоמו-фізіологічних, морфологічних); функціональних (психогенних); соціально-психологічних; психоневрологічних. Екзогенно-органічні фактори як причини мовленнєвих порушень. Критичні періоди розвитку мовлення дитини.

Вікові норми розвитку дитини.

Періоди психофізичного та мовленнєвого розвитку дитини. Сенсомоторний розвиток дитини: зорове сприймання та просторові уявлення; слухове сприймання; розвиток моторики та тактильної чутливості. Мисленнєвий розвиток. Формування мовлення в процесі онтогенетичного

розвитку дитини. Розвиток спілкування та гри. Емоційно-соціальний розвиток.

Клініко-педагогічна класифікація.

Наукове обґрунтування форм мовленнєвих порушень. Сучасні класифікації мовленнєвих порушень. Клініко-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники, принципи групування. Етіопатогенетичні, клінічні і психолого-лінгвістичні критерії розмежування мовленнєвої патології. Види мовленнєвих порушень у клініко-педагогічній класифікації.

Психолого-педагогічна класифікація.

Психолого-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники, принципи групування, педагогічні цілі. Лінгвістичні і психолого-педагогічні критерії побудови класифікації. Взаємозв'язок між клініко-педагогічною та психолого-педагогічною класифікацією.

Анатомо-фізіологічні та психічні механізми мовлення.

Дослідження дитячого мовлення у вітчизняній психології і психолінгвістиці. Концепція Л. Виготського про розвиток мовлення як специфічної діяльності, опосередкованої мовними знаками. Імпресивне та експресивне мовлення. Центральний та периферичний мовленнєвий апарат. Відділи периферичного мовленнєвого апарату: голосовий, дихальний, артикуляційний.

Характеристика складових зовнішнього оформлення мовлення.

Інтоніяція як складова вимовної сторони мовлення. Система фонем рідної мови: артикуляційні признаки звуків мовлення; акустичні признаки звуків мовлення. Взаємозв'язок звуків рідної мови з позиції значення для практичної роботи логопеда.

Дислалія: визначення, причини.

Загальна характеристика вад звукової системи мови. Тракткування вимовних порушень і перша поява терміну «дислалія». Поширеність та особливості прояву дефекту в різних вікових групах дітей. Вплив вад звуковимови на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Поняття рівнів порушеної вимови у вітчизняній і закордонній логопедії. Прості і складні дислалії.

Форми дислалії.

Визначення фонетичного та фонематичного порушення. Причини та поняття функціональної дислалії. Класифікація функціональної дислалії: акустико-фонематична дислалія, артикуляторно-фонематична, артикуляторно-фонетична. Механічна дислалія, її зумовленість аномаліями в будові артикуляційного апарату.

Етапи логопедичної роботи при корекції порушень звуковимови.

Основні етапи традиційної корекційно-педагогічної роботи з усунення недоліків звуковимови. Складові підготовчого етапу при корекції звуковимови. Постановчий етап. Способи постановки звуків: механічний, за наслідуванням та змішаний. Етапи автоматизації та диференціації звуків. Етапи, прийоми логопедичного впливу, задачі кожного етапу роботи за методикою Б. Гриншпуна.

Методики корекційної роботи при дислалії.

Особливості корекційної роботи при дислалії за методикою Н. Чевельової. Етапи та прийоми логопедичного впливу при дислалії за методикою М. Фомічової. Специфіка логопедичної роботи при корекції порушень звуковимови за методикою М. Савченко.

Сигматизми свистячих звуків: види, характеристика.

Характеристика свистячих фонем. Опис правильного укладу органів артикуляції. Основні форми неправильної вимови свистячих звуків (відсутність, заміна, спотворення) та їх причини. Види сигматизмів та парасигматизмів свистячих звуків: міжзубний, губно-зубний, боковий, призубний, носовий, шиплячий.

Особливості логопедичної роботи при виправленні порушень свистячих звуків.

Методика виправлення міжзубного та бокового сигматизму свистячих фонем. Особливості корекції носового сигматизму свистячих звуків. Методика виправлення губно-зубного, призубного та шиплячого парасигматизмів свистячих звуків.

Сигматизми шиплячих звуків: види, їх характеристика.

Характеристика шиплячих фонем. Опис правильного укладу органів артикуляції. Причини і варіанти порушень - сигматизми (міжзубний, боковий, носовий) та парасигматизми (губно-зубний, призубний, шиплячий, свистячий) шиплячих звуків.

Особливості логопедичної роботи при виправленні порушень шиплячих звуків

Методика виправлення міжзубного та бокового сигматизму шиплячих фонем. Особливості корекції носового сигматизму шиплячих звуків. Методика виправлення губно-зубного, призубного, свистячого та шиплячого парасигматизмів шиплячих звуків.

Ламбдацизми і параламбдацизм: характеристика, особливості корекційної роботи.

Характеристика фонем [Л] - [Л']. Опис правильного укладу органів артикуляції. Причини і варіанти порушень фонем. Відсутність та заміни

звуків [Л], [Л'], зміст корекційної роботи. Спотворена вимова звуків [Л], [Л']: міжзубна та носова. Особливості корекційної роботи при міжзубній та носовій вимові звуків [Л], [Л'].

Ротацизми і параротацизми: характеристика, особливості корекційної роботи.

Характеристика фонем [Р], [Р']. Опис правильного укладу органів артикуляції. Відсутність та заміни звуків [Р], [Р'], зміст корекційної роботи. Спотворена вимова звуків [Р], [Р']: горлова, бокова та носова. Особливості корекційної роботи при спотвореній вимові звуків [Р], [Р'].

Йотацизм: характеристика та шляхи виправлення.

Правильна артикуляція звуків [Й]. Види дефектної вимови даних звуків, їх характеристика та причини. Методика виправлення йотоцизму.

Капацизм, гамацизм, хімізм: характеристика та шляхи виправлення.

Правильна артикуляція звуків [К], [К'], [Г], [Г']. [Х], [Х']. Види дефектної вимови даних звуків, їх характеристика та причини. Методика виправлення порушень вимови піднебінних звуків.

Вади одзвінчення.

Характеристика порушень вимови приголосних звуків: оглушення дзвінких; одзвінчення глухих; змішування глухих та дзвінких звуків. Методика виправлення одзвінчення та оглушення приголосних звуків: підготовчі вправи; особливості використання у корекційній роботі сонорних звуків [Л], [Р], [Н], [М]; постановка звуків [В], [З], [Ж], [Б]. [Д], [Г].

Вади пом'якшення.

Недоліки вимови м'яких приголосних звуків: відсутність м'яких приголосних звуків у мовленні; зм'якшення твердих приголосних звуків; часткова заміна твердих звуків м'якими; часткова заміна м'яких звуків твердими. Особливості виправлення дефектів пом'якшення приголосних звуків.

Мета та зміст логопедичного обстеження.

Мета, зміст логопедичного обстеження. Загальні принципи логопедичного обстеження дитини. Методи та прийоми логопедичної діагностики. Вимоги до підбору матеріалу для обстеження. Оформлення результатів обстеження.

Методика проведення логопедичного обстеження при дислалії.

Компоненти логопедичного обстеження. Методичні рекомендації до збору анамнестичних даних. Обстеження моторної сфери дитини (загальна, ручна, артикуляційна моторика). Показники анатомічної будови периферичного відділу артикуляційного апарату. Обстеження стану

дихальної та голосової функції. Методика обстеження звуковимови дитини. Обстеження сформованості фонематичних функцій. Методика обстеження сформованості лексичної та граматичної будови мовлення. Логопедичний висновок.

Історичні аспекти вивчення ринолалії.

Історія вивчення проблеми ринолалії. Ринолалія у систематиці порушень мовленнєвого розвитку. Подолання ринолалії у логопедичній практиці. Загальні положення корекційної роботи при ринолалії за системою Г. Гутцмана. Ортофонічний метод постановки голосу у дітей з гугнявістю за системою французької логопедичної школи. Медична допомога дітям з ринолалією.

Етіологія та класифікація ринолалії.

Умови формування вимовної складової в нормі та при ринолалії: будова і функція піднебінно-глоткового змикання: звуковимова і баланс резонування голосу. Визначення, форми ринолалії: відкрита, закрита та мішана. Причини виникнення ринолалії.

Вроджена відкрита ринолалія.

Загальна характеристика відкритої ринолалії. Комплекс симптомів відкритої ринолалії за А. Іпполітовою. Класифікація вроджених розщеплень губи та піднебіння. Етіологія розщеплень губи та піднебіння: спадково зумовлені (моногенні природжені вади розвитку, хромосомні синдроми); незрощення, пов'язані із впливом середовища; незрощення мультифакторної природи. Структура дефекту при уроджених розщелинах губи та піднебіння: порушення харчування; порушення дихання; порушення слуху; порушення взаємодії органів апарату артикуляції; особливості звуковимови. Вплив уроджених розщеплень губи та піднебіння на психофізичний розвиток дитини.

Характеристика структури мовленнєвого дефекту при відкритій ринолалії.

Первинні порушення в структурі мовленнєвого дефекту при ринолалії. Патологічний стан артикуляційного апарату. Порушення дихальної та голосової функції. Особливості формування звуковимови дітей з ринолалією. Вторинні порушення в структурі мовленнєвого дефекту при ринолалії: фонематичні та лексико-граматичні порушення.

Методика комплексної діагностики стану мовленнєвого та психічного розвитку дітей із відкритою ринолалією.

Підготовчий етап. Клінічний скрінінг. Основний етап. Фонологічний блок: обстеження загальної та дрібної моторики, дрібних рухів та дій, м'язової мускулатури, будови та функцій артикуляційного апарату,

артикуляційної моторики та кінетики, дихальної функції, особливостей голосової функції, звуковимови, сформованості звуко-складової структури слова. Обстеження лексичної та граматичної складової мовлення. Дослідження стану фонематичних процесів. Дослідження підсистеми програмування та інтерпретації мовленнєвих актів.

Доопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння.

Огляд сучасних методик корекційно-розвивальної роботи з дітьми із вродженою відкритою ринолалією. Основні принципи логопедичної роботи при відкритій ринолалії. Завдання та зміст логопедичної роботи в доопераційний період: підготовчий та основний періоди доопераційного логопедичного впливу (за А. Іпполітовою). Особливості корекційного впливу при відкритій ринолалії в доопераційний період за І. Єрмаковою. Мета, етапи, основні завдання корекційної роботи.

Післяопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння.

Зміст логопедичних занять за методикою А. Іпполітової. Вимоги до складання індивідуального плану роботи при корекції ринолалії. Корекція мовлення у дітей та підлітків з уродженими розщелинами піднебіння за методикою І. Єрмакової: створення бази для розвитку мовлення (підготовка піднебінної завіси до зімкнення; попередження дистрофії м'язів глотки, створення передумов для правильної звуковимови; розвиток правильного дихання; постановка голосних звуків; розвиток фонематичного слуху; виправлення вад звуковимови); розвиток рухливості піднебінної завіси (співи, ковтання, масаж, жувальна гімнастика, вимова голосних звуків); введення нових звуків у мовлення; автоматизація утворених навичок.

Корекційна робота з усунення відкритої ринолалії за методикою Г. Соломатіної.

Загальні підходи та система роботи з розвитку орального праксису, розвитку артикуляційної моторики; формування ритмічної організації мовлення; розвитку кінетичної організації мовлення; розвитку фонематичного сприймання; розвитку мовленнєвого дихання; корекції вимови звуків.

Технологія корекції звуковимови та голосу у дітей із відкритою ринолалією.

Антропофонічні та фонологічні ознаки патологічного звукоутворення при ринолалії. Робота над голосними звуками. Використання звуків-аналогів при корекції звуковимови у дітей з відкритою ринолалією. Прийоми постановки звуків [П],[П'],[Б],[Б']. Особливості патологічної вимови звуків

[Т],[Т'],[Д],[Д']. Прийоми постановки звуків [К],[К'],[Г],[Г'], [Ф],[Ф'], Особливості корекції свистячих, шиплячих, сонорних звуків при відкритій ринолалії. Особливості введення звуків в мовлення.

Особливості корекції голосу при ринолалії: прийоми нормалізації тембру голосу; технологія дихальної гімнастики; методика використання вокальних вправ; відновлення рухової функції гортані при захворюваннях голосового апарату та виховання навичок правильного голосоведення.

Система комплексної корекції мовленнєвого та психічного розвитку дітей із ВНГП.

Сучасні дослідження вітчизняних науковців щодо питань корекції мовленнєвих порушень при ринолалії. Ефективність логопедичного навчання за раннього хірургічного відновлення піднебіння. Комплексна програма забезпечення диференційованої корекції психомовленнєвого розвитку осіб із ВНГП від народження до 18 років за С. Коноплястою: концептуально-стратегічний блок; організаційно-структурний блок; корекційно-технологічний блок; контрольно-оцінювальний блок.

Надання медичної допомоги дітям із ринолалією: історія та сучасність.

Історичний аспект вивчення проблеми надання допомоги дітям зуродженою піднебінною патологією. Сучасний стан проблеми реабілітації дітей з вродженими вадами розвитку обличчя та щелеп. Терміни та етапи проведення операції. Ефективність ранньої пластики піднебіння.

Закрита та мішана ринолалія.

Визначення, загальна характеристика, етіологія та механізми закритої ринолалії. Форми закритої ринолалії. Мішана ринолалія. Етіологія, патогенез та симптоматика. Особливості подолання закритої та мішаної форм ринолалії.

Загальні питання голосоутворення.

Фізіологія голосоутворення. Акустичні властивості голосу: висота, тембр, резонанс. Онтогенетичні показники розвитку голосу. Історичний аспект проблеми патології голосу і способів його виправлення. Сучасний стан проблеми. Розповсюдженість порушень голосу у дітей та підлітків.

Методи дослідження голосового апарату і голосової функції.

Клінічне обстеження голосового апарату. Медичні методи дослідження: ларингоскопія, рентгенографія, електроміографія. Дослідження стану акустичних показників голосу. Оцінка клініко-функціональних реакцій на дозоване навантаження. Дослідження особливостей тонального слуху. Логопедичне та психологічне обстеження.

Функціональні порушення голосу.

Причини функціональних порушень голосу. Психогенна афонія. Гіпотонусна та гіпертонусна дисфонії. Спастична дисфонія. Фонастенія. Мутаційна дисфонія: подовжена, передчасна, пізня, вторинна, незавершена, стійкий фальцет. Функціональна афонія.

Органічні порушення голосу.

Причини органічних порушень голосу. Парези та паралічі гортані. Вузлику голосових складок. Гострий та хронічний ларингіт. Однобічна та двобічна хордектомії.

Методика корекційної роботи при функціональних порушеннях голосу.

Загальні положення корекційної роботи при усуненні порушень голосу. Етапи корекційної роботи при функціональних порушеннях голосу: раціональна психотерапія; постановка діафрагмального дихання та опори дихання; активізація нервово-м'язового апарату гортані спеціальними вправами; постановка голосу на зручній комфортній тональності; голосові вправи зі звуками [М], [Н]. функціональні тренування для розвитку сили, висоти, тембру голосу; закріплення отриманих навиків правильного голосоведіння.

Методика корекційної роботи при органічних порушеннях голосу.

Методика корекційної роботи при органічних порушеннях голосу.

Відновлення голосової функції при парезах та паралічах гортані.

Відновлення голосової функції після видалення гортані. Профілактична робота з запобігання рецидивів голосової патології. Профілактика голосових розладів та гігієна голосу.

Основні відомості про етіопатогенетичні механізми дизартрії.

Історичні відомості з проблем дизартрій. Аналіз сучасних теорій про дизартричні порушення та статистичні відомості про їх поширеність. Зв'язок дизартрії з органічним ураженням моторних структур центральної нервової системи. Патогенез, клініко-фізіологічні та психолінгвістичні аспекти дизартрії. Структура мовленнєвого дефекту при дизартрії. Ступені дизартрії. Основні синдроми дизартрії.

Форми дизартрії за клінічною класифікацією.

Сучасні підходи до класифікації дизартрії. Класифікація дизартрії за О. Правдіною. Кіркова дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв. Мозочкова дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та патогенетичні особливості рухових порушень. Екстрапірамідна дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та патогенетичні особливості рухових порушень. Бульбарна

дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв (порушення артикуляції, звуковимови). Псевдобульбарна дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв (порушення артикуляції, звуковимови).

Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень.

Класифікація дизартрії в залежності від синдромологічного підходу (за І. Панченко). Спастико-паретична форма дизартрії. Спастико-ригідна форма дизартрії. Гиперкінетична форма дизартрії. Атактична форма дизартрії. Змішана форма дизартрії. Класифікація дизартрії в залежності від ступеня розуміння мовлення для оточуючих (за Ж. Тардьє). Суть, прояви, причини класифікація дизартричних порушень (за М. Шеремет).

Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією.

Характеристика загального і мовленнєвого розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Особливості психомоторної та мовленнєвої діяльності дітей із дизартрією. Особливості формування мовленнєвих систем, форм і функцій мовленнєвої діяльності на різних етапах дизонтогенезу; функціональні перебудови в артикуляційному механізмі на фоні дизартрії. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією і анатрією. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів.

Схема та методика проведення обстеження дітей із дизартрією.

Схема і методика збору анамнезу. Характеристика структурно-змістовних моделей обстеження мовлення і немовленнєвих процесів у дітей з дизартрією. Вивчення анамнестичних даних та обстеження стану артикуляційного апарату. Обстеження стану м'язової мускулатури. Обстеження звуковимови та лексико-граматичної сторони мовлення. Обстеження просодичної сторони мовлення. Обстеження фонематичного сприймання. Обстеження читання та письма. Обстеження моторних та сенсорних функцій. Обстеження динамічного праксису. Дослідження просторового праксису. Дослідження конструктивного праксису. Дослідження праксису пози руки. Дослідження психомоторного праксису. Вивчення відчуття ритму.

Аналіз та інтерпретація матеріалів обстеження.

Аналіз і інтерпретація матеріалів обстеження з залученням даних нейрофізіології, нейропсихології, психології, лінгвістики, психолінгвістики. Орієнтація обстеження на з'ясування механізмів порушення мовлення, диференціальну діагностику, формулювання висновків корекційно-методичного характеру.

Аналіз схем і методик обстеження: кінестетичного і кінетичного праксису; загальної моторики, дрібної моторики рук, м'якої моторики, будови і рухів артикуляційного апарату; вимовного рівня мовлення (звуковимови, голосоутворюючої і дихальної функцій як бази для реалізації інтонаційних компонентів і утворення звуків у мовленнєвому акті, ритмоінтонаційної сфери, звукоскладового структурування слів); фонематичного слуху; навичок фонемного аналізу і синтезу слів; лексико-семантичної і граматичної сторін мовлення; зв'язного (усного і писемного) мовлення: навичок письма і читання; оптико-просторової орієнтації; сприйняття, уваги, пам'яті, розумово-логічних процесів; емоційно-вольової сфери.

Основні напрями корекційно-педагогічного впливу при дизартрії.

Основні напрями комплексної реабілітації дітей та підлітків із дизартрією. Принципи корекційно-педагогічного впливу при дизартрії. Організація і зміст роботи, що забезпечує умови формування правильної звуковимови у дітей з дизартрією (медикаментозне і фізіотерапевтичне лікування; лікувальна фізкультура; логоритміка; загальний, спеціальний та логопедичний масаж, пасивна і активна гімнастика артикуляційного апарату; аромо-і фітотерапія). Виховання бажання і потреби правильного мовлення і впевненості в необхідності і ефективності логокорекційної роботи.

Основні напрями логопедичної роботи при корекції дизартричних порушень мовлення у дітей дошкільного віку. Спеціальна корекційна робота із молодшими школярами із дизартрією. Спеціальна корекційна робота із підлітками з дизартрією.

Логопедичні технології при корекції дизартрії.

Вправи для усунення гіперсалівації та послаблення гіперкінезів. Нормалізація м'язового тону за допомогою масажу. Особливості використання вправ для розвитку дихання при дизартрії. Вправи спрямовані на розвиток артикуляційної моторики. Методика розвитку рухів в суглобах. Вправи для розвитку ручної вмістості та тонкої моторики пальців рук у дошкільників з використанням ігрових прийомів. Ритмізація загальної та дрібної моторики у молодших школярів з дизартрією. Активізація невербальних способів спілкування. Міогімнастика. Сенсорне виховання дітей з дизартрією. Розвиток інтонаційної виразності мовлення. Розвиток звуковимови, словника і граматичного ладу мовлення.

Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії.

Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії: логопедична робота при бульбарній дизартрії; мовленнєва терапія при псевдобульбарній формі дизартрії; особливості корекції при екстрапірамідній формі дизартрії;

становлення мовлення при мозочковій дизартрії; логопедичні заходи при коркових дизартріях: при кінестетичній постцентральної коркової дизартрії; при кінетичній премоторній коркової дизартрії. Попередження і подолання труднощів формування навичок письма у дітей з дизартрією.

Система корекційної педагогічної роботи при псевдобульбарній дизартрії.

Подолання порушень мовленнєвого і моторного розвитку у дітей з дизартрією. Розвиток рухової сфери (розвиток загальної моторики, дрібної моторики рук, мимічної моторики; артикуляційна робота). Корекція, формування і розвиток дихальної, голосоутворюючої і артикуляційної функцій: розвиток загального і мовленнєвого дихання; подолання порушень голосоутворення; формування ритмоінтонаційного і звуковимовного рівнів мовлення. Система логопедичної роботи з виховання фонематичних процесів. Формування просодичної сторони мовлення, в залежності від віку дитини. Корекція звуковимови при дизартрії з використанням постановочних зондів. Методика логопедичної роботи при дизартрії (за О. Правдіною). Психологічна корекційна робота при дизартрії у дітей та підлітків.

Основні прояви та діагностика стертої дизартрії.

Характеристика дефекту при стертій дизартрії. Особливості фонетико-фонематичних порушень у дошкільників із стертою дизартрією. Особливості лексико-граматичного рівня мовлення у дошкільників із стертою дизартрією. Специфіка обстеження дітей зі стертою дизартрією.

Особливості корекційної роботи при стертій дизартрії.

Особливості логопедичної роботи при стертій дизартрії. Методика подолання фонетичних порушень при стертій дизартрії. Методика подолання фонематичних порушень при стертій дизартрії. Особливості розвитку лексико-граматичного рівня мовлення у дошкільників зі стертою дизартрією.

Загальна характеристика ДЦП.

Визначення «церебральний параліч», причини виникнення та клінічні прояви ДЦП. Рухові та чуттєві розлади різного характеру та ступеня вираженості, порушення аналізаторних систем, мовленнєві розлади, патологія зору, слуху, психічного розвитку у дітей.

Характеристика рухових та мовленнєвих порушень при ДЦП.

Характеристика порушень, що входять у симптомокомплекс дитячого церебрального паралічу. Розлади м'язового тону. Патологічні синкінези. Гіперкінези, види насильницьких рухів. Атактичні розлади. Наявність патологічних рефлексів. Патологічний мовленнєворухових стереотип.

Порушення актів прийому їжі (особливості жування, ковтання).
Особливості мовленнєвого розвитку дітей з церебральним паралічем та прояв дизартрій у дітей з ДЦП.

Особливості розвитку дітей з ДЦП.

Особливості психічного розвитку дітей з церебральним паралічем. Становлення і розвиток моторної сфери, пізнавальних, емоційно-вольових процесів і мовлення. Особливості інтелектуальних особливостей при ДЦП. Затримка психічного розвитку дітей з церебральним паралічем. Інші порушення психічного розвитку при ДЦП (олігофренія, аутизм).

Особливості корекційно-реабілітаційної роботи при ДЦП.

Комбінаторний характер порушень при ДЦП. Лікувально-компенсаторна робота при ДЦП. Система психолого-логопедичних вправ при реабілітації дітей з ДЦП. Нейрофізіологічна реабілітація дітей із ДЦП. Нейротрансплантація при ДЦП. Санаторно-курортне лікування хворих на ДЦП.

Характеристика порушень темпу та ритму мовлення у дітей.

Короткі відомості про виникнення порушень темпу і ритму мовлення у дітей. Характеристика темпу і ритму мовлення у дітей та їх порушення. Причини, прояви, механізм, структура дефекту при брадилалії. Класифікація різновидів тахілалій. Мовленнєва і не мовленнєва симптоматика при баттаризмі і полтерн. Характеристика переривчастого темпу мовлення. Запинки несудомного характеру – фізіологічні ітерації.

Корекція порушень темпо-ритмічної складової мовлення несудомного характеру.

Комплексний лікувально-педагогічний вплив на осіб із порушеннями темпу мовлення. Зміст комплексного обстеження дітей із порушеннями темпу мовлення. Основні принципи комплексного лікувально-педагогічного впливу на осіб із порушеннями темпу мовлення. Система лікувально-педагогічної комплексної роботи з усунення порушень темпо-ритмічної сторони мовлення. Корекційно-педагогічна робота з усунення брадилалії. Розділи та зміст методик логопедичної роботи з усунення тахілалії та її різновидів.

Проблема дослідження заїкання.

Історичні відомості про виникнення порушень темпо-ритмічної складової мовлення у дітей. Вчення Гіппократа й Аристотеля про заїкуватість. Теоретичні відомості і методи корекції заїкуватості до середини XIX століття. Дослідження І. Сикорського і І. Неткачева у вивченні проблеми заїкуватості наприкінці XIX – початку XX століття.

Погляди Куссмауля, Гепферта й інших західноєвропейських учених кінця XIX – початку XX століття на проблему заїкуватості. Науковий розвиток проблеми заїкуватості в 30-40-х роках XX століття. Внесок В. Гіляровського, Н. Власової, Ю. Флоренської і інших вчених у розвиток теоретичних основ про заїкуватість і в організацію спеціальної медико-педагогічної допомоги заїкуватим дітям.

Симптокомплекс заїкання.

Визначення, загальна характеристика, симптоматика заїкання. Механізми, прояви заїкання. Типи судомної активності м'язів мовленнєвого апарату, їх локалізація. Судоми в сфері дихального механізму, голосового апарату, в області артикуляторних механізмів. Ступінь прояву судомної активності м'язів мовленнєвого апарату. Характеристика мовленнєвого дихання при заїканні. Вегетативні реакції заїкуватих у процесі мовлення. Супутні рухи при мовленні. Мовленнєві виверти, емболофразії.

Причини виникнення заїкання.

Причини виникнення заїкання. Психічні травми. Фізична травма мозку і заїкання. Інфекційні та інші захворювання. Спадковість. Наслідування. Історичне заїкання. Заїкання на тлі органічного ураження нервової системи. Невідомі причини. Екзогенні та ендогенні причини виникнення заїкання. Диференціація причин виникнення заїкання на «грунтовні» та «поштовхи». Біологічні і соціальні фактори ризику в розвитку заїкуватості. Роль спадковості, середовища, виховання.

Патогенетичні механізми заїкання.

Заїкання як системний мовленнєво-руховий невроз. Патогенез як наслідок, сукупність послідовних процесів, що визначають механізми виникнення та перебігу заїкання. Патогенез – взаємопов'язані процеси, що відбуваються в організмі заїкуватого після дії етіологічного фактора: зміна особистості, емоційні реакції, рухомі механізми, вплив різних умов. Стадії розвитку. Визначення тяжкості заїкання. Умови, які змінюють захворювання. Фізіологічний та психофізіологічний аспекти заїкування. Логофобії. Неврологічний та нейропсихологічний аспект заїкування.

Психолого-педагогічна та клінічна характеристика осіб із невротичною формою мовленнєвої патології.

Визначення невротичної форми заїкуватості, її характеристика. Роль біологічних і психологічних факторів в етіопатогенезі невротичної форми заїкання. Особливості анамнезу, що стосується моторного й мовленнєвого розвитку дитини з різними формами заїкання. Особливості динаміки

невротичної форми заїкання. Психолого-педагогічна характеристика дітей з невротичною формою заїкання.

Психолого-педагогічна та клінічна характеристика осіб із неврозоподібною формою мовленнєвої патології.

Визначення неврозоподібною формою заїкуватості, її характеристика. Значення біологічного фактора в розвитку неврозоподібною формою заїкання. Особливості анамнезу, що стосується моторного й мовленнєвого розвитку дитини з неврозоподібною формою заїкання. Особливості динаміки неврозоподібною формою заїкання. Психолого-педагогічна характеристика дітей з неврозоподібною формою заїкання.

Клінічне та психолого-педагогічне обстеження заїкуватих.

Загальні та специфічні принципи обстеження дітей із заїканням. Особливості збирання анамнестичних даних. Обстеження мовлення і моторики. Вивчення особистісних особливостей заїкуватого. Анкетні дані та анамнез. Наявність мовленнєвих, нервово-психічних і хронічних захворювань у батьків і родичів до народження дитини. Перебіг вагітності, пологів, ранній постнатальний розвиток дитини; перенесені захворювання; мовленнєвий розвиток дитини. Логопедичне обстеження. Психологічні особливості дитини. Стан слухової функції, зорового сприймання, просторового праксису, моторної сфери. Анатомічна будова периферичного відділу апарату артикуляції. Стан звуковимови, дихальної та голосової функції, просодичних компонентів мовлення, фонематичних функцій, лексики, граматичного ладу мовлення, зв'язного мовлення.

Сучасний комплексний лікувально-педагогічний підхід до подолання заїкування.

Короткі історичні відомості про засоби подолання заїкання. Терапевтичні засоби. Хірургічний метод. Психотерапевтичний вплив. Завдання та форми лікувально-оздоровчої роботи: лікувальні обставини; режим дня і раціонального харчування; загартувальні процедури; лікувальна фізкультура й ритміка; медикаментозне лікування; психотерапія. Завдання та форми корекційно-виховної (логопедичної) роботи: завдання виховання навичок вільного, правильного мовлення; повільний темп загальних рухів дитини; мовленнєве дихання; завдання виховання гармонійно розвинутої особистості; форми логопедичної роботи; логопедичні заняття; організація самостійної роботи дитини; використання в логопедичній роботі допомоги різних спеціалістів; консультативно-методична робота з батьками і педагогами дитини.

Комплексні системи реабілітації заїкання у дітей.

Система мовленнєвих вправ, що ускладнюються залежно від ступеня самостійності мовлення дітей із заїканням (Н. Власова, О. Рау). Модернізація і одночасне використання різних прийомів логопедичної роботи з дітьми із заїканням: підготовчі вправи на техніку мовлення: дихальні, голосові, артикуляційні. Мовленнєві вправи з корекції заїкання з поступовим ускладненням компонентів мовлення (В. Селіверстов). Основні завдання системи корекційного впливу: розвиток загальної, дрібної і артикуляційної моторики, фонаційного дихання, інтонаційної сторони мовлення, розвиток і уточнення словника та граматичних конструкцій, розвиток діалогічного мовлення (Л. Кропівіна).

Сучасні системи корекційної роботи при заїканні у дошкільників та молодших школярів.

Система корекційної роботи в процесі ручної діяльності при переході від ситуативного мовлення до контекстного (Н. Чевельова). Система послідовних мовленнєвих вправ, що ускладнюються, в процесі проходження різних розділів програми (С. Миронова). Система розвитку мовленнєвої активності та основних компонентів мовлення у процесі роботи над темпом і плавністю при тісному взаємозв'язку мовленнєвого матеріалу зі змістом програми з рідної мови (А. Ястребова).

Комплексні системи реабілітації заїкуватих підлітків та дорослих.

Система усунення заїкання в умовах медичного стаціонару – спеціальний початковий і заключний інструктаж, максимальне обмеження мовлення (до 14 днів), активна перебудова мовленнєвих навичок, випускна конференція (Методика С. Ляпідевського). Комплексна система лікування заїкання – перебудова патологічних мовленнєвих навичок і порушень стосунків особистості, медикаментозне лікування, раціональна психотерапія, диспансеризація і санаторно-курортне лікування (В. Шкловський). Система реабілітації, що передбачає тісну взаємодію трьох основних напрямів: психотерапевтичного, логопедичного, психологічного та проводиться на фоні загальнооздоровчого лікування за допомогою лікарських препаратів, лікувальної фізкультури, фізіотерапії (М. Буянов, Г. Драпкін, Є. Богданова, Н. Жихарева). Особливості логопедичного та психологічного напрямку корекції заїкання.

Методики корекції заїкання у дорослих осіб.

Методика корекції заїкання з використанням активної логопсихотерапії при відновленні мовлення дорослих заїкуватих (Ю. Некрасова). Корекційна робота в руслі методики Л. Арутюнян: логопедична робота, спрямована на усунення мовленнєвих судом; психотерапія, спрямована на редукцію почуття

тривоги у зв'язку з актом мовлення; психологічна робота, спрямована на усвідомлення свого стану та впевненості у реальній можливості одужання. Послідовне ускладнення мовленнєвих завдань при інтенсивному використанні дихальних, голосових, артикуляційних вправ і сугестивних форм психотерапії (імперативне переконання в стані бадьорості, аутотренінг, самопереконання, гіпноз) (І. Абелева, Л. Голубева, А. Євгенова, Н. Сініцина, М. Смирнова). Подолання заїкання з врахуванням нозологічної характеристики різних хворих, медикаментозного, психотерапевтичного, логопедичного та логоритмічного впливу (Н. Асатіани, В. Козаков, Л. Белякова).

Методики корекції заїкання у дошкільників засобом гри.

Використання ігрової діяльності в корекції заїкування. Усунення заїкання у дошкільників у грі за методикою І. Вигодської, Є. Пеллінгер, Л. Успенської. Система корекційних ігор за Г. Волковою. Виправлення заїкання у дітей 3 – 7 років шляхом використання спеціальних ігор за методикою В. Рождественської та А. Павлової.

Логопедичні техніки формування плавного мовлення у осіб із заїканням.

Гальмування патологічних мовленнєво-рухових стереотипів. Регуляція емоційного стану. Розвиток координації та ритмізації рухів. Формування мовленнєвого дихання. Формування навичок раціональної голосоподачі та голосоведіння. Розвиток просодичної сторони мовлення. Розвиток планувальної функції мовлення. Інструментальні методи впливу. Виховання особистості осіб із заїканням. Метод ступеневої підключення прийомів в лікуванні дорослих заїкуватих і школярів.

Методика нормалізації дихання при заїканні, запропонована О. Стрельніковою.

Методика дихальної гімнастики. Лікувальний вплив дихальної гімнастики О. Стрельнікової. Методика дихальної гімнастики: час та місце проведення занять, принципи дихання, послідовність та кількість вправ, фізкультхвилинки, особливості виконання вправ. Вправи основного комплексу. Вправи допоміжного комплексу. Вплив дихальної гімнастики на заїкаючих. Комплекс вправ для дітей із заїканням. Основні правила виконання дихальної гімнастики.

Методика нормалізації дихання, запропонована К. Бутейко.

Метод вольової ліквідації глибокого дихання, розроблений К. Бутейко. Основи практичного освоєння механізму дихання за Бутейко. Комплекс підготовчих вправ для учнів методу ВЛГД. Техніка створення умов для входження в метод ВЛГД. Тибетський рецепт довголіття. Техніка виконання

деяких вправ для приведення змісту вуглекислого газу в організмі до норми. Комплекс вправ після виходу з методу про розслабленні. Засвоєння методики дихання за Бутейко.

Особливості реабілітації осіб із заїканням в закладах освіти.

Дидактичні основи логопедичних занять з дітьми, що заїкаються. Основні завдання навчання дітей із заїканням в спеціальних дошкільних закладах. Дидактичні основи дитячої логопедії. Індивідуальний підхід, організація обстеження та динамічне спостереження за дитиною, що заїкається. Етапи розвитку навичок користування самостійним мовленням без заїкання в умовах спеціального дошкільного закладу. Систематичність, послідовність, свідомість, активність, наочність та технічні засоби навчання. Ефективність подолання заїкання. Основні принципи усунення заїкання в процесі навчання. Періоди формування мовлення в школярів із заїканням. Організація роботи з усунення заїкання в умовах спеціальної школи.

Система логопедичної роботи з заїкуватими.

Організація логопедичної допомоги особам із заїканням в Україні. Схема логопедичної роботи з дітьми в амбулаторних умовах. Схема логопедичної роботи з дітьми в стаціонарних умовах. Робота логопеда з родиною дитини, яка заїкається.

Використання інформаційних технологій для корекції заїкання.

Інструментальні методи впливу. Технічні засоби навчання в логопедичній роботі з особами із заїканням. Спосіб відновлення мовлення при заїканні на основі принципу референтної біоадаптації. Пристрій для коригування мовлення при заїканні. Пристрої для корекції заїкання: «Легка мова», VoiceAmp, 601StutterStop, SmallTalk, «Монолог»

Комп'ютерні програми для корекції заїкання.

Програмний комплекс «Живий звук». Корекція заїкання лікувальною програмою BreathMaker. Використання комп'ютерної програми «Демосфен» для усунення заїкання. Комп'ютерна технологія «Cafet» або дихання проти заїкання. Використання в логопедичній роботі з корекції заїкання програми «Zaikanie.NET».

Медикаментозні та нетрадиційні методи усунення заїкання.

Методи традиційної та нетрадиційної медицини у системі подолання заїкання. Альтернативні фізіотерапевтичні методики подолання заїкання. Нетрадиційні методики подолання заїкання. Лікування заїкання відварами і настоями. Точковий масаж при заїканні.

Профілактика заїкання.

Групи дітей із чинником ризику із заїкуватості. Профілактика хроніфікації заїкуватості. Запобігання рецидивів заїкуватості. Участь батьків

(та вихователів) у корекційно-педагогічній та профілактичній роботі з дітьми, що заїкаються. Форми роботи.

Сучасні уявлення про загальний недорозвиток мовлення.

Загальний недорозвиток мовлення як системне мовленнєве порушення. Медичний, психологічний, психолінгвістичний аспекти проблеми загального недорозвитку мовлення. Причини виникнення загального недорозвитку мовлення: перинатальна енцефалопатія (гіпоксична, травматична, білірубінова); резидуально-органічне ураження мозку. Види загального недорозвитку мовлення (за О. Мастюковою).

Симптоматика загального недорозвитку мовлення.

Специфічні відхилення в формуванні всіх компонентів мовленнєвої системи при ЗНМ: фонетико-фонематичної; лексичної; граматичної; зв'язного мовлення. Особливості немовленнєвих функцій у дітей.

Рівні загального недорозвитку мовлення.

Періодизація загального недорозвитку мовлення (за Р. Левіною). Стан імпресивного та експресивного мовлення у дітей із першим рівнем недорозвитку мовлення. Стан імпресивного та експресивного мовлення у дітей із другим рівнем недорозвитку мовлення. Характеристика імпресивного та експресивного мовлення дітей із третім рівнем розвитку мовлення. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Діагностика загального недорозвитку мовлення.

Організація та етапи діагностичного обстеження дітей із ЗНМ. Збір анамнестичних даних. Спостереження за дітьми із загальним недорозвитком мовлення у процесі ігрової та навчальної діяльності. Обстеження немовленнєвої сфери дітей із загальним недорозвитком мовлення. Обстеження мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Зміст та методики обстеження лексичної сторони мовлення дітей. Зміст та методики обстеження граматичної сторони мовлення дітей. Обстеження зв'язного мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Обстеження фонологічної сторони мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Діагностичні критерії для визначення рівня загального недорозвитку мовлення. Формулювання висновку логопедичного обстеження.

Організація корекційної роботи в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Комплектування груп для дітей із загальним недорозвитком мовлення. Особливості організації корекційно-виховної роботи в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення, режим роботи, графік проведення логопедичних занять. Посадові обов'язки логопеда, вихователя, музичного

керівника, інструктора з фізичної культури в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Планування корекційної роботи в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Програма корекційного навчання з розвитку мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Програмно-методичний комплекс «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення». Складання план-конспекту заняття з формування фонетико-фонематичних уявлень у дітей із ЗНМ. Складання план-конспекту заняття з формування лексико-граматичних уявлень у дітей із ЗНМ. Складання план-конспекту заняття з розвитку зв'язного мовлення у дітей із ЗНМ. Планування роботи логопеда та вихователя в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Зміст та методика логопедичної роботи при загальному недорозвитку мовлення.

Основні принципи корекційної роботи при ЗНМ (С. Шаховська). Основні напрями корекційної роботи при ЗНМ (Т. Філічева, Г. Чіркїна). Логопедична робота з дітьми першого-другого рівнів мовленнєвого розвитку: розвиток розуміння мовлення; розвиток фонематичного слуху; однослівні речення; формування словникового запасу; формування граматичного рівня мовлення.

Зміст та методика логопедичної роботи з дітьми третього рівня мовленнєвого розвитку.

Логопедична робота з дітьми третього рівня мовленнєвого розвитку: формування звукового рівня мовлення, формування словникового запасу; формування граматичного рівня мовлення, формування зв'язного мовлення. Підготовка дітей із загальним недорозвитком мовлення до школи (попередження труднощів в оволодінні письмом та читанням, пропедевтика шкільної неуспішності з предметів мовного циклу). Особливості логопедичної роботи з дітьми із загальним недорозвитком мовлення шкільного віку.

Сучасні класифікації алалії.

Визначення алалії. Причини, локалізація, механізм порушення при алалії. Історія розвитку вчення про алалії. Різні підходи до класифікації алалії. Психологічна класифікація алалії за Р. Левіною. Лінгвістична класифікація за В. Орфінською. Психолінгвістична класифікація за Є. Соботович. Недорозвиток фонематичної системи мовлення та словника. Недорозвиток граматичної системи мови.

Обстеження дітей з алалією.

Зміст та методика логопедичного обстеження дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з порушенням мовленнєвого розвитку. Основні принципи обстеження. Прийоми обстеження. Аналіз анамнестичних і катамнестичних відомостей про дітей із недорозвитком мовлення. Форми і матеріал обстеження. Експрес-діагностика. Проблема діагностики та прогнозу при сенсорній алалії.

Моторна алалія.

Визначення моторної (експресивної) алалії. Етіологія експресивної алалії. Характер ушкодження мовленнєвого апарату. Механізм експресивної алалії. Симптоматика алалії: немовленнєві, мовленнєві порушення. Класифікація. Вплив недорозвитку мовлення на загальний розвиток та діяльність дитини. Динаміка розвитку функцій і засобів мовлення при алалії.

Логопедична робота при моторній алалії.

Стан мовлення дітей з різними рівнями мовного недорозвитку. Основні напрями логопедичної корекції на різних рівнях недорозвитку мовлення. Основні методичні принципи організації логопедичної роботи з моторними алаліками. Етапи логопедичної роботи при моторній алалії. Концентрична система розподілу матеріалу. Логопедична робота з немовленнєвими дітьми. Задачі, зміст та методика логопедичної роботи з подолання первинних порушень мовленнєвого розвитку. Формування різних аспектів комунікації на основі предметно-практичної діяльності. Використання знаково-символічної діяльності під час формування мовлення. Формування лексичної системності, граматичних узагальнень і протиставлень. Активізація мовленнєвої діяльності в різних ситуаціях спілкування. Ефективність корекційного впливу при моторній алалії.

Сенсорна алалія.

Визначення сенсорної алалії. Симптоматика порушення. Причини та механізм порушення мовлення при сенсорній алалії. Психолого-педагогічна характеристика дітей із сенсорною алалією. Особливості акустичної уваги, сприйняття і вищого акустичного аналізу і синтезу при сенсорній алалії. Специфіка імпресивного та експресивного мовлення при сенсорній алалії. Тональний слух при сенсорній алалії. Специфіка акустико-гностичних і акустико-мнестичних процесів при сенсорній алалії.

Логопедична робота при сенсорній алалії.

Формування довільної уваги, фонематичного сприймання при сенсорній алалії. Розвиток акустичних диференціацій звуків немовленнєвого та мовленнєвого характеру. Реалізація комплексного підходу в корекційно-логопедичній роботі. Види мовленнєвої роботи при сенсорній алалії.

Напрями корекційно-логопедичного впливу при сенсорній алалії. Застосування різних додаткових засобів корекції для формування системи значень. Послідовність логопедичного впливу при сенсорній алалії. Розвиток імпресивного та експресивного мовлення.

Сучасні класифікації афазії.

Розвиток афазіології. Афазія як системне порушення мовленнєвої діяльності. Причини, локалізація, механізм порушення. Комплекс взаємопов'язаних мовленнєвих (порушення в лексичній, граматичній, фонетичній системі мовлення) і немовленнєвих (апраксії, агнозії) порушень. Порушення комунікативної функції мовлення при органічних ураженнях кори головного мозку. Класифікація афазій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, клінічним, психолінгвістичним). Комплексні афазії. Афазії у поліглотів та при амбідекстрії.

Комплексне обстеження хворих на афазію.

Значення комплексного обстеження хворих на афазію. Зміст, структура, принципи, методи та прийоми обстеження хворих на афазію. Обстеження порушених зовнішніх коркових функцій. Дослідження немовленнєвих функцій: акустичний та оптичний гнозис; оральний, просторовий та динамічний праксис; сукцесивні та симультанні синтези. Обстеження мовлення: вивчення імпресивного мовлення (розуміння діалогічного, монологічного мовлення, окремих фраз, слів); перевірка експресивного мовлення (діалогічне, монологічне мовлення, відтворення автоматизованих словесних рядів, називання предметів); повторення – відображене мовлення – зв'язного тексту, фраз, слів, звуків, читання (тексту, фраз, слів), письмо, лічба.

Стимулювання мовлення на ранньому етапі відновлювального навчання.

Методика раннього етапу відновлювального навчання у хворих на афазію. Стимулювання розуміння мовлення на слух у хворих на афазію. Стимулювання розуміння мовлення на слух у хворих на тотальну афазію. Стимулювання розуміння мовлення на слух у хворих на моторну афазію. Стимулювання розуміння мовлення на слух у хворих на сенсорну афазію. Розгальмування експресивної сторони мовлення у хворих на моторну афазію. Стимулювання усного мовлення у хворих на моторну афазію.

Попередження парафазій та аграматизмів

Попередження літеральних парафазій та аграматизму за типом «телеграфного стилю» у хворих на моторну афазію. Попередження літеральних парафазій у хворих на моторну афазію. Попередження аграматизму за типом «телеграфного стилю» у хворих на моторну афазію.

Акустико-гностична форма сенсорної афазії: симптокомплекс та особливості логопедичної роботи.

Порушення фонематичного слуху при афазії. Прояви слухової дискінезії, логореї, експресивного аграматизму в усному та писемному мовленні. Прояв амнестичних труднощів у хворих акустико-гностичною формою афазії. Клінічна картина хворого на акустико-гностичну форму афазії. Принципи та зміст корекційної роботи при сенсорних формах афазії. Відновлення фонематичного слуху при акустико-гностичній афазії. Прийоми відновлення слухомовленнєвої пам'яті. Подолання слухової дискінезії та експресивного аграматизму в усному та писемному мовленні. Етапи відновлювальної роботи при акустико-гностичній афазії. Результати відновлювального навчання.

Акустико-мнестична форма сенсорної афазії: симптокомплекс та особливості логопедичної роботи.

Етіопатогенез, симптоматика основних проявів акустико-мнестичної форми сенсорної афазії. Структура мовленнєвого дефекту. Прояви мнестичних порушень при сенсорній афазії. Мнестично-інтелектуальний статус. Клінічна картина хворого на акустико-мнестичну форму афазії. Відновлення зорового гнозису при акустико-мнестичній афазії. Прийоми відновлення слухомовленнєвої пам'яті. Подолання слухової дискінезії та експресивного аграматизму в усному та писемному мовленні. Етапи відновлювальної роботи при акустико-мнестичній афазії. Результати відновлювального навчання.

Еферентна моторна афазія: симптокомплекс та особливості логопедичної роботи.

Причини, механізми та симптоматика еферентної моторної афазії. Характеристика різних варіантів еферентної моторної афазії. Прояви аграфії, алексії та імпресивного аграматизму при еферентній моторній афазії. Клінічна картина хворого на афазію. Методика подолання аграфії, алексії, акалькулії та вторинних порушень при еферентній моторній афазії. Етапи відновлювальної роботи при еферентній моторній афазії. Методика подолання кінетичної апраксії на ранньому та резидуальному етапі відновлення. Подолання аграфії, алексії, імпресивного аграматизму при еферентній моторній афазії. Етапи відновлювальної роботи при еферентній моторній афазії. Результати відновлювального навчання.

Аферентна моторна афазія: симптокомплекс та особливості логопедичної роботи.

Причини, механізми та симптоматика аферентної моторної афазії. Прояви кінестетичної апраксії артикуляційного апарату. Клінічна картина

хворого на аферентну моторну афазію. Принципи та зміст корекційної роботи при моторних формах афазії. Прийоми та шляхи подолання кінестетичної апраксії артикуляційного апарату на ранньому етапі відновлення. Прийоми та шляхи подолання кінестетичної апраксії артикуляційного апарату на резидуальному етапі відновлення. Результати відновлювального навчання.

Динамічна моторна афазія: симптокомплекс та особливості логопедичної роботи.

Причини, механізми та симптоматика динамічної моторної афазії. Порушення планування та програмування усного та писемного висловлювання при динамічній афазії. Клінічна характеристика хворого на динамічну форму афазії. Методика подолання: мовленнєвої аспонтанності, інактивності хворого. Відновлення планування та програмування розвиненого усного та писемного висловлювання. Подолання ехोलалії при динамічній афазії. Етапи відновлювальної логопедичної роботи при динамічній афазії. Результати відновлювального навчання.

Семантична афазія: симптокомплекс та особливості логопедичної роботи.

Прояви імпресивного аграматизму, амнестичних труднощів, порушень оптико-просторового та симультанного гнозису, обмеженість словника. Прояви зорових труднощів у хворих на семантичну афазію. Комплексні порушення при семантичній формі афазії. Клінічна картина хворого на семантичну афазію. Подолання імпресивного аграматизму, мовленнєво-мисленнєвої діяльності. Прийоми подолання обмеженості словника, порушень розуміння прислів'їв. Етапи відновлювальної роботи при семантичній афазії. Результати відновлювального навчання.

Історичний аспект дослідження проблеми порушень писемного мовлення.

Розуміння дислексії та дисграфії як проблеми оптичного та оптико-просторового дефекту. Проблема дисграфії з позиції клініко-психологічного підходу. Психолінгвістичний аспект вивчення порушень писемного мовлення. Методичний аспект вивчення дисграфії.

Сучасні уявлення про механізми письма та читання та етіологія цих порушень.

Психофізіологічні механізми процесу письма. Мозкова організація процесу письма. Операції процесу письма. Передумови формування навичок письма. Психофізіологічні механізми процесу читання. Операції процесу читання. Ступені становлення навичок читання у дітей (за Т. Єгоровим). Відмінності процесів письма та читання. Причини порушень писемного

мовлення. Симптоматика дисграфії. Типи патологічних помилок та їх механізми. Особливості прояву порушень письма та читання у разі різних мовленнєвих патологій.

Класифікація дисграфій.

Класифікація дисграфій з урахуванням порушених аналізаторів (М. Хватцев, О. Токарева). Класифікація дисграфій на основі несформованості певних операцій процесу письма. Класифікація дисграфій з урахуванням порушених психічних функцій.

Класифікація дислексій та етіологія порушень читання.

Причини дислексії. Симптоматика дислексії. Механізми дислексії. Дислексія та порушення зорово-просторових функцій. Дислексія та порушення когнітивних функцій. Дислексія та порушення усного мовлення. Критерії класифікації дислексій. Оптична дислексія. Мнестична дислексія. Фонематична дислексія. Семантична дислексія. Граматична дислексія. Тактильна дислексія.

Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення.

Обстеження дітей з порушеннями письма та читання. Логопедична робота з подолання фонетичних помилок. Розвиток зорово-просторового сприймання та уявлень, прийоми розвитку зорового та буквеного гнозису, зорово-моторної координації, прийоми розвитку зорової пам'яті та уваги, прийоми формування зорового аналізу та синтезу. Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок. Логопедична робота при порушеннях читання.

Профілактика порушень писемного мовлення.

Характеристика факторів ризику щодо виникнення дислексії та дисграфії у дошкільників. Раннє виявлення схильності до дисграфічних та дислексичних порушень. Напрями спеціальної роботи з попередження у дітей труднощів засвоєння грамоти.

3. Критерії оцінювання

Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із 100 завдань, з яких – 95 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (самостійна відповідь на питання, на утворення логічних пар, на визначення термінологічних понять, написання міні-творів, есе та інших форм творчої роботи).

Від 1-го до 95-го завдання за кожну правильну відповідь нараховується 0,8 бала.

Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200- бальною шкалою оцінювання	Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200- бальною шкалою оцінювання
0	100,0	48	138,4
1	100,8	49	139,2
2	101,6	50	140,0
3	102,4	51	140,8
4	103,2	52	141,6
5	104,0	53	142,4
6	104,8	54	143,2
7	105,6	55	144,0
8	106,4	56	144,8
9	107,2	57	145,6
10	108,0	58	146,4
11	108,8	59	147,2
12	109,6	60	148,0
13	110,4	61	148,8
14	111,2	62	149,6
15	112,0	63	150,4
16	112,8	64	151,2
17	113,6	65	152,0
18	114,4	66	152,8
19	115,2	67	153,6
20	116,0	68	154,4
21	116,8	69	155,2
22	117,6	70	156,0
23	118,4	71	156,8
24	119,2	72	157,6
25	120,0	73	158,4
26	120,8	74	159,2
27	121,6	75	160,0
28	122,4	76	160,8
29	123,2	77	161,6
30	124,0	78	162,4
31	124,8	79	163,2
32	125,6	80	164,0
33	126,4	81	164,8
34	127,2	82	165,6
35	128,0	83	166,4
36	128,8	84	167,2
37	129,6	85	168,0
38	130,4	86	168,8

39	131,2	87	169,6
40	132,0	88	170,4
41	132,8	89	171,2
42	133,6	90	172,0
43	134,4	91	172,8
44	135,2	92	173,6
45	136,0	93	174,4
46	136,8	94	175,2
47	137,6	95	176,0

Від 96-го до 100-го завдання за кожну відповідь нараховується від 0 до 4,8 бала в залежності від повноти відповіді.

3,7 - 4,8 балів – відповідь повна, обґрунтована з посиланням на сучасні наукові дослідження даної проблеми та використання прикладів з педагогічної практики; глибина розуміння викладу питання; чіткість понять, термінів, фраз, логіка викладу (зв'язок і послідовність).

2,5 – 3,6 балів – відповідь повна з посиланням на сучасні наукові дослідження; розуміння викладу даного питання; достатньо чітка логіка викладу матеріалу, але з деякими несуттєвими помилками або неточностями.

1,3 – 2,4 балів – відтворення лише опорних знань; спрощений виклад матеріалу; допущення окремих суттєвих помилок, спричинених незнанням матеріалу.

0 – 1,2 балів – відповідь не повна; непослідовний, поверховий виклад матеріалу; допущення суттєвих помилок.

Отже, за 5 тестів відкритого типу вступник може набрати від 0 до 24 балів.

Остаточна конкурсна оцінка (**КО**) за 200-бальною шкалою (від 100 до 200) формується за формулою:

$$\text{КО} = \text{ЗТ} + \text{ВТ},$$

де **ЗТ** – бали за виконання тестів закритого типу (див. таблицю); **ВТ** – бали за виконання тестів відкритого типу (від 96-го до 100-го).

4. Список рекомендованої літератури

1. Конопляста С.Ю. Ринологія від А до Я: Монографія / С. Конопляста. – К.: Книга-плюс, 2015 – 312 с.
2. Логопедия / Под ред. Волковой Л.С., Шаховской С.Н. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2006. – 680 с.
3. Логопедія. Підручник. / За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 776 с.
4. Логопедія. Підручник. / За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.
5. Рібцун Ю.В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю.В. Рібцун. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 272 с.

6. Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу / Ю. Рібцун. – Х. : Вид. група «Основа», 2013. – 238 с.
7. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей / М. Савченко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 160 с.
8. Тарасун В.В. Логодидактика. Навчальний посібник / В. Тарасун. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 392 с.
9. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс / Л. Трофименко. – 2013. – 108 с.
10. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): Навчальний посібник / М. Шеремет, О. Ревуцька. – К., 2009., – 160 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.logoped.ru/>
<http://logopediya.com/>
<http://www.logoped.pro/>
<http://www.logoped.org/>